

Copyright © 2020, Kollarapu Prakash Rao Sharma (USA)
All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording or any information storage and retrieval system now known or to be invented, without permission in writing from the publisher, except by a reviewer who wishes to quote brief passages in connection with a review written for inclusion in a magazine, newspaper or broadcast.

Part or whole of this book may be reproduced for personal or educational purposes only, but not for any commercial purposes.

Published in India by Prowess Publishing,
YRK Towers, Thadikara Swamy Koil St, Alandur,
Chennai, Tamil Nadu 600016

ISBN: 9781734214406

విషయసూచిక

1	లఘువులు గురువులు గణములు	1	2.1.3	ఇతర యతిమైత్రి నియమాలు	15
1.1	లఘువులు గురువులు	1	2.1.4	ప్రసిద్ధమైన పద్యములు - యతి.....	15
1.1.1	అభ్యాసము (1 a) లఘువులను మరియుగురువులను గుర్తించండి.....	1	2.1.5	అభ్యాసం (2-a). యతి కుదిరే పదాలు వ్రాయండి	16
1.1.2	సమాధానాలు (1 a).....	2	2.1.6	సమాధానము (2-a)	16
1.1.3	అభ్యాసము (1 b). మీ కుటుంబములో.....	2	2.1.7	అభ్యాసము (2-b): యతి- సంయుక్తద్విత్యాక్షరాలు	17
1.1.4	సమాధానములు (1 b).....	3	2.1.8	సమాధానములు (2-b).....	18
1.2	గణములు	4	2.2	ప్రాస.....	18
1.2.1	అభ్యాసము (1 c). య ర త న భ జ స మ వ గ ల 4	4	2.3	ప్రాసయతి.....	19
1.2.2	సమాధానము (1 c).....	5	2.3.1	అభ్యాసము (2-c) ప్రాసయతి పోసగే పదాలను వ్రాయండి.	19
1.2.3	అభ్యాసము (1-d). ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి	6	2.3.2	సమాధానము (2-c).....	20
1.2.4	సమాధానములు (1-d)	6	3	ఆటవెలది.....	21
1.2.5	అభ్యాసం (1-e) ఇంద్ర, సూర్య గణములు.	6	3.1	ఆటవెలది పద్యలక్షణాలు	21
1.2.6	సమాధానములు (1-e)	7	3.2	ఆటవెలది పద్య విశ్లేషణ	21
1.2.7	అభ్యాసము (1-f) ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.....	7	3.3	ఆటవెలది పద్య నిర్మాణము.....	22
1.2.8	సమాధానములు (1-f)	7	3.3.1	అభ్యాసము (3-a) యతి మైత్రి పట్టింపు లేకుండా ఆటవెలది1, 3 వ పాదాలు.....	23
1.3	తప్పులు దొర్లడము సహజము	8	3.3.2	సమాధానములు (3-a).....	23
1.3.1	సర్వసామాన్యదోషాలు	8	3.3.3	అభ్యాసము (3-b) యతి మైత్రి పట్టింపు లేకుండా ఆటవెలది 2, 4 వ పాదాలు	23
1.3.2	చిట్కా - సంస్కృత పదాలను గుర్తుపట్టడం ఎలా?10		3.3.4	సమాధానము (3-b)	24
1.3.3	అభ్యాసము (1-g). సంస్కృత మరియు తత్సమ పదాలను గుర్తించండి.	11	3.3.5	అభ్యాసము (3-c) యతి మైత్రి చేస్తూ ఆటవెలది 1, 3 వ పాదాలు	24
1.3.4	సమాధానములు (1-g)	11	3.3.6	సమాధానము (3-c).....	24
1.3.5	అభ్యాసము (1-h) దుష్ట సమాసములను సరిచేయండి.....	12	3.3.7	అభ్యాసము (3-d). రామాయణం పైన ఒక ఆటవెలది	24
1.3.6	సమాధానము (1-h).....	12	3.4	ఆటవెలది పద్య కవనము	25
1.3.7	అభ్యాసము (1-j) హలంతములను సరిచేయండి12		3.4.1	విఘ్నేశ్వర ప్రార్థన.....	25
1.3.8	సమాధానము(1-j)	12	3.4.2	ఆచార్యదేవోభవ - 1.....	25
2	యతి ప్రాస ప్రాసయతి.....	13	3.4.3	బాల రాముడు.....	26
2.1	యతి.....	13	3.4.4	సమస్యాపూరణము - ఉండి లేని దొకటి యున్నదేమొ.....	27
2.1.1	అచ్చులు - యతిమైత్రి	14			
2.1.2	హల్లులు - యతిమైత్రి.....	14			

3.4.5 పద్యములనల్లము.	27	4.4.14 వీర రసం. రామ బాణము-1.....	43
3.4.6 చుక్కలందు గాదు.....	28	4.4.15 వీర రసం. రామ బాణము-2	44
3.4.7 ఆది దంపతులు.....	28	4.4.16 జనని జన్మభూమి	44
3.4.8 చీల్చి చంపి జగతి చింత దీర్చె	29	4.4.17 హాస్యము - ఈత.	45
3.4.9 సమస్యాపూర్ణము - తాండవమ్ము గొనుము దానవారి	29	4.4.18 న్యస్తాక్షరి - మ-హా-ల-య.....	46
4 తేటగీతి	31	4.4.19 సమస్యాపూరణము - తనయుడు ముదిమిన గుడిచె తల్లి పాలు.....	46
4.1 తేటగీతి పద్యలక్షణాలు.....	31	4.4.20 శ్రీ గజానన్ తామన్ - గారి సాకేత రామాయణం	47
4.2 తేటగీతి పద్య విశ్లేషణ	31	5 సీస పద్యము.....	49
4.3 తేటగీతి పద్య నిర్మాణము.....	32	5.1 సీస పద్యలక్షణాలు	49
4.3.1 అభ్యాసము (4-a). తేటగీతి పద్యపాదములను పూరించుము	32	5.2 సీస పద్య విశ్లేషణ.....	49
4.3.2 సమాధానము (4-a)	33	5.3 సీస పద్య నిర్మాణము	52
4.3.3 అభ్యాసము (4-b). కృష్ణుని పైన ఒక తేటగీతి పద్యాన్ని ప్రయత్నించుము	33	5.3.1 అభ్యాసము (5-a). యతి మైత్రి పట్టింపు లేకుండా.....	52
4.3.4 సమాధానము (4-b)	33	5.3.2 సమాధానము (5-a). యతి లేక ప్రాసయతి పొసగిస్తూ	53
4.3.5 అభ్యాసము (4-c). ఒక తేటగీతి పద్యాన్ని ప్రయత్నించుము.	34	5.3.3 అభ్యాసము: భారత దేశ స్వాతంత్ర్యము	54
4.3.6 సమాధానము (4-c).....	34	5.4 సీస పద్యకవనము	56
4.4 తేటగీతి పద్య కవనము.....	35	5.4.1 మాతృభూమి మహాన్ భారతకు.....	56
4.4.1 ఆచార్యదేవోభవ - 2.....	35	5.4.2 ఆదరించిన అమెరికాకు.....	57
4.4.2 శ్రీమతి కొల్లారపు జలజా రాణికి.....	35	5.4.3 Mothers' Day. మాతృమూర్తులకు.....	59
4.4.3 భక్తి. అయ్యప్ప.....	36	5.4.4 విషాదం. హరిశ్చంద్ర.....	60
4.4.4 విరహము. సీతారాములు.	36	5.4.5 దేశభక్తి. నా బంగారు భారత దేశము.	62
4.4.5 ఈనాడు సంస్థ - తెలుగువెలుగు	37	5.4.6 మంథని కీర్తి.....	64
4.4.6 దత్తపది. తమన్న, సమాంత, త్రిశ, కాజల్.....	38	5.4.7 లడ్డుాలు బూరెలు - హాస్యము	65
4.4.7 సమస్యాపూరణము. దోషమే కాదు జేయుట దొంగ తనము.....	38	5.4.8 దీపావళి	67
4.4.8 వర్ణన. పుత్రకామేష్టియాగము.....	39	5.4.9 Congratulation - High School Graduation	68
4.4.9 శీకృష్ణ తులాభారము.....	39	5.4.10 కీ. శే. రావికంటి రామయ్యకు పద్యపుష్పమాల	70
4.4.10 గుహుడు - రాముడు.....	40	5.4.11 కొల్లారపు బుచ్చిరాధమ్మ - గరుడపురాణము. .	71
4.4.11 అగ్ర గురుశిష్య భాగ్యంబు	41	5.4.12 భక్తి - బీజాక్షరము "గం".....	73
4.4.12 మంథని కీర్తి -1.....	42	5.4.13 పరిణయము-మహతి వొడ్లుల & పార్థ కర్ణ ..	74
4.4.13 రావికంటి రామయ్య - ఎం. ఏ. ఖాదర్.....	42	5.4.14 పరిణయము - ప్రశాంతి & అచ్యుత్	76
		5.4.15 సన్మానము-డిల్లీ తెలుగు అకాడెమి.....	77

6 కంద పద్యము.....	90
6.1 కంద పద్యలక్షణాలు	90
6.2 కందపద్య విశ్లేషణ.....	91
6.2.1 అభ్యాసం (6-a). చతుర్మాత్రా గణాలను గుర్తించండి.....	92
6.2.2 సమాధానము (6-a)	93
6.2.3 అభ్యాసం (6-b). గణాలకు సరిపడే పదాలు లేక పదభాగాలు వ్రాయండి.....	93
6.2.4 సమాధానము (6-b)	94
6.3 కంద పద్య నిర్మాణము	94
6.3.1 అభ్యాసం (6-c). 1, 3 పాదాలను వ్రాయండి... 94	
6.3.2 సమాధానము. (6-c).....	95
6.3.3 అభ్యాసం (6-d). 2వ, 4వ పాదాలను వ్రాయండి 95	
6.3.4 సమాధానము (6-d)	96
6.3.5 అభ్యాసం 6-e. వన్యమృగాల మీదకందపద్యం వ్రాయండి	96
6.3.6 సమాధానము (6-e)	96
6.3.7 అభ్యాసం (6-f). ఒక నీతి మాట చెప్పి కందాన్ని వ్రాయండి.	97
6.3.8 సమాధానము (6-f)	97
6.4 కందపద్యకవనము	98
6.4.1 అంకితం	98
6.4.2 మాతృదేవోభవ -1.....	98
6.4.3 మాతృదేవోభవ -2	99
6.4.4 పితృదేవోభవ -1	99
6.4.5 పితృదేవోభవ -2	100
6.4.6 భక్తి. గణపతి, మీనాక్షి, వాణి, లక్ష్మి.....	101
6.4.7 పద్యసాధన	101
6.4.8 ప్రోత్సాహము.....	102
6.4.9 నీతిపద్యం. కడహినపు కాకి	102
6.4.10 నీతి - నిరతము తలతురు.....	103
6.4.11 కర్మవచ్చు కాటికి లక్ష్మి.....	104
6.4.12 భారత దేశము నాది	104
6.4.13 సంతోషపు యోగంబున.....	105

6.4.14 దత్తపది - యేసు మేరీ, సిలువ, చర్చి.....	105
6.4.15 సృష్టి వేద్యము లక్ష్మి	106
6.4.16 శబ్దాలంకారము - ప్ప.....	107
6.4.17 చల్లగ తరియింపజేసె జన్మల లక్ష్మి.....	107
6.4.18 కార్యసుఫల దాయని లక్ష్మి.....	108
6.4.19 సాకే గద ఖ్యాతి వలన శాపము లక్ష్మి	108
6.4.20 వెలసెను విభవములనీయ! వేంకటలక్ష్మి	109
6.4.21 Happy New Year. క్షేమద లక్ష్మి	110
6.4.22 దత్తపది - పెగ్గు, సిగ్గు, ముగ్గు, విగ్గు	110
6.4.23 నన్నయ తిక్కన	111
6.4.24 ఉపాధ్యాయ దినోత్సవము.	111
6.4.25 హాస్యం. చక్కీలాలు.	112
7 ఉత్పలమాల పద్యము	113
7.1 ఉత్పలమాల పద్యలక్షణాలు.....	113
7.2 ఉత్పలమాల పద్య విశ్లేషణ	113
7.2.1 అభ్యాసం (7-a). గణాలకు సరిపడే పదాలు లేక పదభాగాలు వ్రాయండి.....	114
7.2.2 సమాధానము (7-a).....	115
7.3 ఉత్పలమాల పద్య నిర్మాణము.....	115
7.3.1 అభ్యాసము (7-b). యతి పట్టింపు లేకుండా. 115	
7.3.2 సమాధానము (7-b)	116
7.3.3 అభ్యాసము (7-c). యతి మైత్రి పొసగే పదాలను వ్రాయండి.	116
7.3.4 సమాధానము (7-C).....	116
7.3.5 అభ్యాసము (7-d). ప్రాస కలిసే పదాలను వ్రాయండి.	117
7.3.6 సమాధానము (7-d)	117
7.3.7 అభ్యాసం (7-e). భక్తియుత ఉత్పలమాల పద్యము ప్రయత్నించండి	117
7.3.8 సమాధానము (7-f)	117
7.3.9 అభ్యాసం (7-g). దేశభక్తిని ప్రకటించే ఉత్పలమాల.	118
7.3.10 సమాధానము (7-g)	118
7.4 ఉత్పలమాల పద్యకవనము	119

7.4.1 భక్తి - సాయి లెమ్మికన్.....	119	8.3.6 సమాధానము (8-e)	135
7.4.2 తిన్నడు - ఎందులకు?	119	8.3.7 అభ్యాసం (8-f). కలగాపులపు (jumbled) పదాల్ని న-జ-భ-జ-జ-జ-ర క్రమములో పెట్టండి.....	136
7.4.3 తిన్నడు - ఇందులకు.....	120	8.3.8 సమాధానం (8-f).....	136
7.4.4 భక్తి. చక్కదనంబు పల్కుబడి	120	8.3.9 అభ్యాసము (8-g). ఇష్టదైవం పైన ఛందోబద్ధ చంపకమాల ప్రయత్నించండి	136
7.4.5 వైరాగ్యం. చాపగ కాళ్ళు కాటి దిశ	121	8.3.10 సమాధానము (8-g).....	136
7.4.6 భక్తి. బొజ్జగణాధిప.	122	8.4 చంపకమాల పద్యకవనము	137
7.4.7 పద్యనాటకము. ప్రహ్లాద చరిత్ర.	122	8.4.1 పద్యములల్లచు మాల వేయుదున్.....	137
7.4.8 దేశభక్తి. రాజులు దుష్ట మార్గమున	123	8.4.2 TANA 2019. న్యాస్తాక్షరి	137
7.4.9 నీతి - జన్మ తరించున? మంధెనార్చితే	123	8.4.3 భక్తి. మంధెనార్చితే!.....	138
7.4.10 శృంగారము. రాధాకృష్ణులు.	124	8.4.4 భక్తి. విడవన్ తరమా రమ? మంధెనార్చితే!.....	139
7.4.11 నీతి - ఘోర పరాయ కుసంప్రదాయముల్	125	8.4.5 నీతి. ధర్మనందనుడు. మంధెనార్చితే.....	139
7.4.12 రాముడు కృష్ణుడున్ నుదిటి వ్రాతను.....	125	8.4.6 సందేశం. మంధెనార్చితే	140
7.4.13 విద్యవిశేష లక్ష్మి.....	126	8.4.7 ప్రార్థన. కావవె వీడక మంధెనార్చితే	141
7.4.14 దేశభక్తి. భారత దేశము నాదె నాదె.....	126	8.4.8 సామాజిక స్పృహ - మంధెనార్చితే.....	141
7.4.15 భక్తి. విద్యలు. మంధెనార్చితే.....	127	8.4.9 సామాజిక స్పృహ - మంధెనార్చితే.....	142
7.4.16 భక్తి. మంధెనార్చితే!.....	127	8.4.10 కోపము వలదు - మంధెనార్చితే	143
7.4.17 చూచి తృణంబె గాద! మంధెనార్చితే.	128	8.4.11 ధర్మసుకర్మలె మంధెనార్చితే	143
7.4.18 నీతి. మంధెనార్చితే	128	8.4.12 ప్రార్థన - సత్వర నాకిడు మంధెనార్చితే	144
7.4.19 ప్రార్థన. సిరి మంధెనార్చితే.....	129	8.4.13 దైర్యమిడుమబ్బిజ ప్రాణద మంధెనార్చితే	145
7.4.20 నిర్మలభాసిత మంధెనార్చితే	129	9 శార్దూలవిక్రీడిత పద్యకవనము	146
8 చంపకమాల పద్యము.....	131	9.1 శార్దూల పద్యలక్షణాలు	146
8.1 చంపకమాల పద్యలక్షణాలు	131	9.2 శార్దూలవిక్రీడిత పద్య విశ్లేషణ	146
8.2 చంపకమాల పద్య విశ్లేషణ.....	131	9.2.1 అభ్యాసము (9a). మ-స-జ-స-త-త-గ గణపదాలు.	148
8.2.1 అభ్యాసము (8-a). గణాలకు సరిపడే పదాలు లేక పదభాగాలు వ్రాయండి.....	132	9.2.2 సమాధానము (9-a)	148
8.2.2 సమాధానము (8-a)	133	9.3 శార్దూల పద్య నిర్మాణము	149
8.3 చంపకమాల పద్య నిర్మాణము	133	9.3.1 అభ్యాసము (9-b) . యతి పట్టింపు లేకుండా.....	149
8.3.1 అభ్యాసము (8-b). యతి పట్టింపు లేకుండా.....	133	9.3.2 సమాధానము (9-b)	149
8.3.2 సమాధానము (8-b)	134	9.3.3 అభ్యాసము (9-c). మ-గణ పదాలకు యతి మైత్రి పొసగే త -గణ పదాలు	149
8.3.3 అభ్యాసము (8-c). న-గణ పదాలకు యతి మైత్రి పొసగే జ -గణ పదాలు	134	9.3.4 సమాధానము (9-c).....	150
8.3.4 సమాధానము (8-d)	135		
8.3.5 అభ్యాసము (8-e). ప్రాస కలిసే పదాలను వ్రాయండి.	135		

9.3.5 అభ్యాసం (9-d). ఇష్టదైవము	150
9.3.6 సమాధానము (9-d)	150
9.4 శార్దూలవిక్రీడితములు	151
9.4.1 విష్ణు శ్వర స్తుతి	151
9.4.2 ఇష్టదైవస్తుతి	151
9.4.3 జై జవాన్. My solute to soldiers.	152
9.4.4 భక్తి. విష్ణురాజనమో	152
9.4.5 స్తోత్రము. శ్రీలక్ష్మీ లోకేశ్వరీ.....	153
9.4.6 నీతి. లక్ష్మీ త్రికాలేశ్వరీ	153
9.4.7 కవి వర్యులు శ్రీ గజానన్ తామన్ - సాకేత రామాయణము	154
9.4.8 దేవతల మొర	155
9.4.9 భక్తి - మంధెన బ్రాజితే	155
9.4.10 Happy New Year.....	156
9.4.11 భక్తి - దుర్గామాత.....	157
9.4.12 భక్తి - గారెల్ బూరెల్.....	157
9.4.13 ప్రార్థన - పాలీ యాటయె లక్ష్మీ!.....	158
9.4.14 భక్తి. వీరా! శ్రీ రఘువంశరత్నమకుటా!.....	158
9.4.15 రంగి సత్యనారాయణ సంస్కృతాంధ్ర కవి	159
10 మత్తేభవిక్రీడిత పద్యము.....	161
10.1 మత్తేభవిక్రీడిత పద్యలక్షణాలు	161
10.2 మత్తేభవిక్రీడిత పద్య విశ్లేషణ	161
10.3 మత్తేభవిక్రీడిత పద్య నిర్మాణము	162

10.3.1 అభ్యాసం (11-a). స-భ-ర-న-మ-య-వ గణాలకు సరిపడే పదాలు వ్రాయండి.....	162
10.3.2 సమాధానము (11-a)	163
10.3.3 అభ్యాసము (11-b). యతి పట్టింపు లేకుండా.....	163
10.3.4 సమాధానము (11-b)	163
10.3.5 అభ్యాసము (11-c). స-గణ పదాలకు యతి మైత్రి పొసగే మ-గణ పదాలు.....	164
10.3.6 సమాధానము (11-c)	164
10.3.7 అభ్యాసం (11-d). ఇష్టమైన అంశం పైన ఒక చందోబద్ధ మత్తేభవిక్రీడిత పద్యం వ్రాయుతుండండి.....	164
10.3.8 సమాధానము (11-d)	165
10.4 మత్తేభవిక్రీడిత పద్యకవనము.....	166
10.4.1 కీ.శే. రావికంటి రామయ్య కవి. దేశంబు నిన్ మెచ్చగా.....	166
10.4.2 ఉగాది. శ్రీవికారి.....	166
10.4.3 చెడువారిన్ బహుదూరముంచు	167
10.4.4 నీతి - నవమాసంబులు.....	167
10.4.5 ప్రార్థన. వినయంబించుకలేని విద్య.....	168
10.4.6 క్రమాలంకారము. రామాయణ తత్వము.....	168
10.4.7 ద్రవిణంబన్నను ముందు గోయి	169
10.4.8 జపముల్పాజల మించు ప్రేమ.....	170
10.4.9 చదువే జాలదు లక్ష్మీ!.....	170
10.4.10 దుర్బటన - జలియన్ వాలాబాగ్.....	171
10.4.11 ఘనకొల్లారపు వంశ - ప్రార్థన.....	171

1. లఘువులు గురువులు గణములు

ఈ వారం నేర్చుకొనేది ప్రాథమిక విషయాలు. ఈ పాఠం చదివి, అభ్యాసాలను సాధన చేసినతరువాత మీరు ఏం నేర్చుకుంటారు?

- ఛందస్సు
- లఘువులు, గురువులు
- గణములు
- సాధారణ దోషములు

వేదాలు నాలుగు. అవి ఋగ్వేదం, సామ వేదం, యజుర్వేదం, అథర్వణవేదం. వేదాంగాలు ఆరు. అవి శిక్ష, వ్యాకరణం, ఛందస్సు, జ్యోతిష్యం, నిరుక్తం మరియు కల్పకం. అంటే ఛందస్సు వేదాలలోంచి వచ్చింది. ఛందస్సును పద్యసాహిత్యంలో, గేయాలలోనే కాకుండా సినిమా పాటలలో కూడా వాడతారు. యతి ప్రాసలు, మాత్రాఛందస్సు నేర్చుకున్న తరువాత మీకే అనిపిస్తుంది “అరే సినిమా పాటలలో కూడా ఛందస్సు నియమాలు వాడారే” అని.

తెలుగు ఛందస్సు సంస్కృత ఛందశ్శాస్త్రం నుంచి తీసికొని దానికి మరికొన్ని నిబంధనలు అదనంగా జతచేస్తారు.

1.1 లఘువులు గురువులు

లఘువు అంటే ఒక మాత్ర (అంటే చిటిక) సమయంలో పలకబడగలిగే అక్షరము. గురువు అంటే రెండు మాత్రల సమయంలో పలుకబడగలిగే అక్షరము.

	సూత్రం	ఉదాహరణలు
లఘువులు	హ్రస్వములు లఘువులు	అ, ఇ, ఎ, బ, క, లి, ము, స, ఘ, భ, క్ష, జ్ఞ, భ్ర, ల్ల, లృ
గురువులు	దీర్ఘములు గురువులు.	ఆ, ఈ, ఏ, ఐ, ఓ, ఔ, కా, లీ, మూ, సా, ఘా, భూ, క్షా, జ్ఞా, బ్రా, ల్లా, ల్లా.
	పూర్ణబిందువుతో కూడిన అక్షరాలు గురువులు	అం, ఇం, ఎం, ఒం, కం, లిం, ముం, సం, ఘం, భం, క్షం, జ్ఞం, ల్లం, ల్లం.
	విసర్గతో కూడిన అక్షరాలు గురువులు	దుఃఖములో దుః, అంతఃపురములో తః
	పొల్లుతోకూడిన అక్షరాలు గురువులు	నిన్, లన్, వున్, కల్
	సంయుక్తాక్షరముకన్నా ముందున్న లఘువు గురువుగా మారిపోతుంది	లక్షలో ల, యజ్ఞములో య, విభ్రమములో వి, కల్పము లో క.
ద్విత్వాక్షరము కన్నా ముందున్న లఘువు గురువుగా మారిపోతుంది	భల్లూకములో భ, అమ్మలో అ, చెక్కలో చె.	

1.1.1 అభ్యాసము (1 a) లఘువులను మరియు గురువులను గుర్తించండి.

మారుతి	ఆమని	రామాయణము	భూమాత	కారము	టీవీ	భారతదేశము	కమలము
U							
కంఠము	త్రిశంకు	సంబరాలరాంబాబు	సంపెంగి	పంకంబు	కమలం		
U							
చప్పుడు	ఉప్పాడ	పప్పులుప్పులు	దప్పడం	చక్రవాకం	కప్పం	యష్టివీ	
U							
ప్రకృతి Note (a)		పితృణము	వృకోదరుడు	అదృష్టం	చిన్నికృష్ణ		
I							

రోమన్	ప్రకాష్	జంతర్ మంతర్	డైనింగ్టేబుల్	బుల్ బుల్ పిట్ట		
U U						
పద్యవ్యాహం	బెంగుళూరు	బెంగుళూర్	బెంగూర్	అల్లావొద్దీన్ ఖిల్జీ		
UU UU						
పక్షులకు స్వేచ్ఛ Note (b).						
U U						
తెలుగు ప్రపంచ సభలన్			ఇది ద్వంద్వసమాసం			
U U						
అది శ్లేషాలంకారము	రమ్యము ప్రభలు	రమ్యకృష్ణ		బంగారు ప్రాకారాలు		
UUUUU						
Note (a): కృ సంయుక్తాక్షరము కాదుకనుక ప్ర లఘువుగానే ఉంటుంది.						
Note (b): స్వేచ్ఛ వేరే పదములో ఉన్నది కనుక కు గురువుగా మారదు.						

1.1.2 సమాధానాలు (1 a)

మారుతి	ఆమని	రామాయణము	భూమాత	కారము	టీవీ	భారతదేశము	కమలము
U	U	U U	U U	U	UU	U U	
కంఠము	త్రిశంకు	సంబరాలరాంబాబు	సంపెంగి	పంకంబు	కమలం		
U	U	U U U U	U U	U U	U		
చప్పుడు	ఉప్పాడ	పప్పులుప్పులు	దప్పడం	చక్రవాకం	కప్పం	యష్టివీ	
U	U U	U U	U U	U U U	U U	U U U	
ప్రకృతి Note (a)		పితృణము	వృకోదరుడు	అదృష్టం	చిన్నికృష్ణ		
		U	U	U U	U U		
రోమన్	ప్రకాష్	జంతర్ మంతర్	డైనింగ్టేబుల్	బుల్ బుల్ పిట్ట			
U U	U	U U U U	U U U U	U U U			
పద్యవ్యాహం	బెంగుళూరు	బెంగుళూర్	బెంగూర్	అల్లావొద్దీన్ ఖిల్జీ			
UUU UU	U U	U U	U U	UUUUUU			
పక్షులకు స్వేచ్ఛ Note (b).							
U U							
తెలుగు ప్రపంచ సభలన్			ఇది ద్వంద్వసమాసం				
U U			U U U				
అది శ్లేషాలంకారము	రమ్యము ప్రభలు	రమ్యకృష్ణ		బంగారు ప్రాకారాలు			
UUUUU	U	U U		UU UUU			
Note (a): కృ సంయుక్తాక్షరము కాదుకనుక ప్ర లఘువుగానే ఉంటుంది.							
Note (b): స్వేచ్ఛ వేరే పదములో ఉన్నది కనుక కు గురువుగా మారదు.							

1.1.3 అభ్యాసము (1 b). మీ కుటుంబములో

మీ కుటుంబములో అందరి పేర్లు వ్రాసి, లఘువులను మరియు గురువులను గుర్తించండి.

ఉదా.

చంటయ్య	రాధమ్మ	నర్సయ్య	బుచ్చిరాధమ్మ			
UUU	UUU	UUU	UUUU			

మీ కుటుంబములో అందరి పేర్లు వ్రాసి, లఘువులను మరియు గురువులను గుర్తించండి.

పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు	పేరు/ లఘుగురువులు

1.1.4 సమాధానములు (1 b)

చంటయ్య UU	రాధమ్మ UU	నర్సయ్య UU	బుచ్చిరాధమ్మ UUUU						
చంద్రశేఖర్ UUUU	ప్రమీల UU	శేధర్ UU	కవిత UU	ఆర్యన్ UU	అమేయ UU	సుధీర్ UU			
ప్రకాశరావు UUUU	జలజా రాణి UU UU	అర్చన UU	స్వీవెన్ UU	కేనన్ UU	అవంతి UU	డైసుకే UU			
శోభారాణి UUUU	లక్ష్మీరాజం UUUU	రాజశేఖర్ UUUU	జ్యోతి UU	అభిజ్ఞాన్ రాజ్ UUUU	విజయమోహన్ UUUU	స్వాతి UU	విఖ్యాత్ UU	ప్రఖ్యాత్ UU	
కృష్ణచైతన్య UUUU	అనుశ్రీ UU	అమోఘ్ UU	ఆధ్విక UU						
సత్యనారాయణ UUUU	జయ UU	అశ్విన UU	శ్రావణి UU	శ్రీవత్స UU	శ్రీవల్లి UU				
రవీంద్రనాథ్ UUUU	మాధురి UU	శ్రావ్య UU	న్యూపేక్ UU	తన్వి UU	శ్రీయ UU				
శ్రీనివాస్ UUUU	అపర్ణ UU	అపూర్వ UU	అమూల్య UU						
మధుసూదన్ UUUU	వసంత UU	నరసింహ UUUU	నందిని UU						
కళారాధ UUUU	మహీష్ UU	శీతల్ UU	హర్షిత UU	అనిరుద్ UU					
లలిత UUUU	అజిత UU	ఆశా UU	యశ్ UU						
గోపీకృష్ణ UUUU									

1.2 గణములు

గణములు ఏకాక్షర, ద్వైక్షర, త్రైక్షర, సూర్య, ఇంద్రగణాలు.

	గణములు		ఉదాహరణ
ఏకాక్షర గణాలు	ల	l	అ, పి, ము
	గ	U	ఆ, పీ, మూ
ద్వైక్షర గణములు	గగ	UU	రామా, సీతా, భంగిన్
	హ (గల)	UI	రామ, సీత, ఆవు, బ్రోవు
	వ (లగ)	IU	రమా, పరా, శమీ
త్రైక్షర గణాలు గుర్తుపెట్టుకోవడం ఎలా? య - ఆదిలఘువు ర - మధ్యలఘువు త - అంత్యలఘువు భ - ఆదిగురువు జ - మధ్యగురువు స - అంత్యగురువు న - సర్వలఘువు మ - సర్వగురువు	య	IUU	మహిషా, కుమారా, విరామం, ప్రమాణం
	ర	UIU	కామదా, శారదా, త్రోవలో
	త	UUI	శ్రీరామ, రామాను, సీతాలు, శ్రీకాళ, మారేడు
	న	III	జలజ, భరత, గిరిజ
	భ	UII	మంథని, ఏమిటి, కాకర, బ్రోవర
	జ	IUI	గృహంబు, ప్రమీల, వసంత, ప్రకాశు
	స	IUI	కమలా, తరమా, శరణం
	మ	UUU	రామానీ, శ్రీరామా, ప్రాకారం
	సూర్య గణములు	న	III
హ		UI	రాము, సీత, ఆవు, ప్రేమ
ఇంద్రగణములు	నల	IIII	భరతుడు, సమరము, శ్రీతజన
	నగ	IIIU	భరతవం(శము), సమరమున్, శ్రీతజనుం(డు)
	సల	IUII	కమలాలు, భ్రమరాంబ, సకలంబు, క్షణమాత్ర
	భ	UII	మంథని, ఏమిటి, కాకర, బ్రోవర
	ర	UIU	కామదా, శారదా, త్రోవలో
	త	UUI	శ్రీరామ, రామాను, సీతాలు, శ్రీకాళ, మారేడు

1.2.1 అభ్యాసము(1 c). య ర త న భ జ స మ వ గ ల

మూడేసి అక్షరాలుగా విడగొట్టి లఘువు గురువులుగా గుర్తించి అది ఏ గణమౌతుందో (య ర త న భ జ స మ వ గ ల) చెప్పండి.

ఉదా. ఎక్కడి నుండి రాక యిట కెల్లరులున్ సుఖులేగదా యశో

ఎక్కడి	నుండిరా	క యిట	కెల్లరు	లున్ సుఖు	లే గదా	యశో
U I I	U I U	I I I	U I I	U I I	U I U	I U
భ	ర	న	భ	భ	ర	వ

ద్దగిత విభూష భద్రగిరి దాశరథీ కరుణా పయోనిధీ

ద్ద గి త	వి భూ ష	భ ద్ర గి	రి దా శ	ర థీ క	రు ణా ప	యో ని థీ

పొదవెడునుప్పు లేక రుచి పుట్టగ నేర్చునటయ్య భాస్కరా

పొదవె	డునుప్పు	లేక రు	చి పుట్ట	గ నేర్చు	నటయ్య	భాస్కరా
న						

సిరులందేల మదాంధులొదురు జనుల్ శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా

సిరులం	దేల మ	దాంధులొ	దురు జ	నుల్ శ్రీ కా	ళహస్తీ	శ్వరా
U						
స						

సీలామాలపు జింతనెట్లుడిపెదో శ్రీ కాళహస్తీశ్వరా

సీలామా	లపుజిం	త నెట్లు	డిపెదో	శ్రీకాళ	హస్తీశ్వ	రా!
U U U						
మ						

1.2.2 సమాధానము (1 c)

ఎక్కడి	నుండిరా	క యిట	కెల్లరు	లున్ సుఖు	లే గదా	యశో
U	U U		U	U	U U	U
భ	ర	న	భ	భ	ర	వ

ద్ద గి త	వి భూ ష	భ ద్ర గి	రి దా శ	ర థీ క	రు ణా ప	యో ని థీ
	U	U	U	U	U 1	U U
న	జ	భ	జ	జ	జ	ర

పొదవె	డునుప్పు	లేక రు	చి పుట్ట	గ నేర్చు	నటయ్య	భాస్కరా
	U	U	U	U	U 1	U U
న	జ	భ	ర	జ	జ	ర

సిరులం	దేల మ	దాంధులొ	దురు జ	నుల్ శ్రీ కా	ళహస్తీ	శ్వరా
U	U	U U		U U U	U U	U
స	భ	ర	న	మ	య	వ

సీలామా	లపుజిం	త నెట్లు	డిపెదో	శ్రీకాళ	హస్తీశ్వ	రా!
U U U	U	U	U	U U	U U	U
మ	స	జ	స	త	త	గ

1.2.3 అభ్యాసము(1-d). ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి

మీరు రామాయణం పైన ఉత్పల చంపకమాలు, శార్దూల మత్తేభాలు వ్రాస్తున్నారు. ఆ పద్యాలలో యర త న భ జ స మ వ గ ల గణాలువాడాలి. ఈగణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.

గణము	ఉదా.	మీ జవాబులు					
య (IUU)	అయోధ్యన్						
ర (UIU)	రావణున్						
త (UUI)	సీతమ్మ						
న (III)	భరత						
భ (UII)	రాముడు						
జ (IUI)	అయోధ్య						
స (IIU)	భరతున్						
మ (UUU)	రామాజ్ఞన్						
వ (IU)	గుహున్						
గ (U)	రా						

1.2.4 సమాధానములు (1-d)

గణము	ఉదా.	మీ జవాబులు					
య (IUU)	అయోధ్యన్	అరణ్యం	శరణ్య	శరంబున్	వశిష్ఠుం(డు)	(తా)టకిన్ జం	(ర)ఘువంశం
ర (UIU)	రావణున్	కుంభక(ర్ణ)	ఆంజనే	బాణముల్	లంక గా(ల్సె)	పుత్రకా(మేష్ఠి)	అన్నద(ముములు)
త (UUI)	సీతమ్మ	శత్రుఘ్ను	కౌశల్య	బాణాగ్ని	కైకేయి	యజ్ఞమ్ము	యాగమ్ము
న (III)	భరత	హనుమ	దశర(ధ)	శరము	మిథిల	జనక	భరతు(డు)
భ (UII)	రాముడు	బాణము	జానకి	శూర్పణ(కన్)	సీతను	విల్లును	బ్రాతలు
జ (IUI)	అయోధ్య	వశిష్ఠ	(రా)మ లక్ష్మ	శరంబు	అయోధ్య	సుమిత్ర	(రా)మచంద్ర
స (IIU)	భరతున్	వనమం(దు)	మిథిలా	శరమున్	దశకం(ఠ)	హనుమం(త)	అసురుల్
మ (UUU)	రామాజ్ఞన్	సంజీవిన్	విశ్వామి(త్ర)	బాణాగ్నిన్	లంకన్ గా(ల్సె)	సుగ్రీవుం(డు)	బ్రాతల్ మా(త)
వ (IU)	గుహున్	వనం	(శ)రమున్	రణం(బు)	జటా(యు)	సము(ద్ర)	స్వయం(వర)
గ (U)	రా	హే	ఆ	ఈ	వై	(ప్ర)జన్	(శు)భం

1.2.5 అభ్యాసం (1-e) ఇంద్ర, సూర్య గణములు.

క్రింది పద్య పాదాలు సూర్య, ఇంద్ర, ఇంద్ర, సూర్య, సూర్య గణాలతో కూడి ఉన్నాయని నిరూపించండి.

ఉదా. చేతులారంగ శివునిపూజింపడేని.

చేతు	లారంగ	శివునిపూ	జింప	డేని
UI / గల / సూర్య	UII / త / ఇంద్ర	IIIU / నగ / ఇంద్ర	UI / గల / సూర్య	UI / గల / సూర్య
నోరు	నొవ్వంగ	హరికీర్తి	నుడువ	డేన
దయను	సత్యము	లోనుగా	తలుప	డేని
కలుగ	నేటికి	తల్లుల	కడుపు	చేటు

1.2.6 సమాధానములు (1-e)

నేరు UI / సూర్య	నొవ్వంగ UUI / త/ ఇంద్ర	హరికిరీ IIUI/సల/ఇంద్ర	నుడువ III/ న/సూర్య	డేని UI / సూర్య
దయను III/ న/సూర్య	సత్యము UII/భ/ఇంద్ర	లోనుగా UIU/ర/ఇంద్ర	తలుప III/ న/సూర్య	డేని UI / సూర్య
కలుగ III/ న/సూర్య	నేటికి UII/భ/ఇంద్ర	తల్లుల UII/భ/ఇంద్ర	కడుపు III/ న/సూర్య	చేటు UI / సూర్య

1.2.7 అభ్యాసము (1-f) ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.

మీరు భాగవతం పైన తేటగీతి, ఆటవెలది, సీసపద్యాలు వ్రాస్తున్నారు. ఆ పద్యాలలో సూర్య,ఇంద్ర గణాలు వాడాలి. ఈ గణాలకు సరిపడే పదాలు కొన్ని వ్రాయండి.

గణము		ఉదా.	మీ జవాబులు					
సూర్య	UI	కృష్ణ						
	III	కమల						
ఇంద్ర	నల	కమలము						
	నగ	కమలనా						
	సల	ప్రహలాదు						
	భ	వామన						
	ర	రక్కసుల్						
	త	కాళీయ						

1.2.8 సమాధానములు (1-f)

గణము		ఉదా.	మీ జవాబులు					
సూర్య	UI	కృష్ణ	రాధ	కూర్మ(మై)	(న్య)సింహ	(ప)రాశ(ర)	క్షీర	సాగ(ర)
	III	కమల	జలజ(నాభ)	కరి మ(కరికి)	వరుణ	అభయ(ము)	సురుల	పరము
ఇంద్ర	నల	కమలము	అభయము	వరము నొ (సగు)	మధనము	కరిమక(రి)	అమృతము	కమలన(యన)
	నగ	కమలనా	అసురవై(రి)	పతిత పా(వన)	గిరిధరా	కరుణ జిం(దిం)	పరమహం(స)	(కౌ)స్తుభధరా
	సల	ప్రహలాదు	బలిచక్ర(వర్తి)	నరసింహ	వధియించు	(అ)సురబాధ	ధృతరాష్ట్ర	ఇభమాశ్ర(యించె)
	భ	వామన	వ్యాసమ(హర్షి)	(విశ్వ)రూపము	(సు)రాసుర	సంజయు	వేదము(లు)	(గ)జేంద్రము(కటి)
	ర	రక్కసుల్	(ప)రాశరున్	క్షీరసా(గ)	దేవతల్	సంజయా	శ్రద్ధతో(డ)	బ్రహ్మాదే(వు)
	త	కాళీయ	ప్రహ్లాద	కుంతీస్తు(తి)	(కా)పాడంగ	(శి)రశ్చేద(ము)	(ప)రబ్రహ్మ	కృష్ణార్జు

1.3 తప్పులు దొర్లడము సహజము

పైకిలు, ఈత, కారునడిపించడము, ఏది నేర్చుకోదలచినా మొదట్లో తప్పులు అవడం సహజము. తప్పులవుతాయి, ఎవరేమైనా అనుకుంటారేమోనని నేర్చుకోవడము మానేయము గదా. పద్యరచన కూడా అంతే. ధైర్య సాహసే లక్ష్మీ అంటూ ముందుకు నెట్టుకొని వెళ్ళండి. ఒక కవయిత్రిగానో కవిగానో పేరు సంపాదించుకొనండి.

తెలుగు వారికి పద్యాలు వ్రాయడము చాలా సులభం. ఎందుకు?మాతృభాష తెలుగు కనుకతెలుగు వ్యాకరణము, భావప్రకటనలో స్పష్టత, “ఏదో లోపిస్తుంది” అనే అనుభూతి (feeling), నుడికారాలు (idioms), ఇవన్నీ 95% సహజముగా వచ్చినట్లే. కొంత శ్రద్ధపెట్టి మిగతా 5% నేర్చుకుంటే దాదాపుగా దోషాలు లేకుండా అందమైన పద్యాలను అల్లగలుగుతారు. అదీ కాక, తెలుగులో 80% పైగా పదాలు సంస్కృతము నుండి వచ్చినవే అని పండితులు అంటారు; కనుక పద్యాలలో వాడడానికి అవసరమైన సంస్కృత పదాలు కూడా చాలా వరకు వాడుకలో ఉన్నవే.

⁴పద్యాలలో వాడగూడని పదాలు, చేయగూడని పదాల కలయిక (సమాసాలు), తెలుసుకొని జాగ్రత్త పడితే దోషాలు లేకుండా పద్యాలు వ్రాయగలుగుతారు.

1.3.1 సర్వసామాన్యదోషాలు

అనంతామాత్యుడు చందోదర్పణములో పేర్కొన్నవి దశదోషాలు: చందో భంగము, యతి భంగము, విసంధికము, పునరుక్తి దోషము, సంశయము, అపక్రమము, న్యకుమ, అపార్థము, అప శబ్దము, విరోధము. ఈ పుస్తకము ఒక వయోజనవిద్య (adult education) శైలిలో వ్రాసాను కనుక, సూటిగా సర్వసామాన్య దోషాలగురించి ఉదాహరణములతో చర్చిస్తాను.

		X తప్పు ఉదాహరణములు	ఒప్పు ఉదాహరణములు
విసంధికము	నిత్యసంధి తప్పక చేయాలి. పద్యమునకు గణాలు సరిపోవాలని సంధిచేయకుండా ఉండగూడదు.	రాముడు ఆతడు	రాముడాతడు
		కృష్ణుడు ఇచ్చట	కృష్ణుడిచ్చట
		రామ ఆలయమ్మిది	రామాలయమ్మిది
		లింగ ఉద్భవమయ్యెన్	లింగోద్భవమయ్యెన్
		పరమ ఔషధంబిది	పరమౌషధంబిది
		శీత ఊష్ణముల సమ	శీతోష్ణముల సమ
		మహా ఉన్నతకీర్తి	మహోన్నతకీర్తి
కుసంధి	తప్పుడు విధంగా సంధి చేయరాదు. సంధి చేయుట సంభవమయినప్పుడు సంధి చేయకుండా యడాగమము చేయరాదు.	రాముడు యతడు	రాముడతడు
		రామ యాలయము	రామాలయము
		పరమ ఉత్కృష్టమౌ	పరమోత్కృష్టమౌ
		గురోత్తమ (గురు+ఉత్తమ)	గురూత్తమ
హలంతము	తెలుగు పదాలు అజంతాలు (అచ్చతో అంతమయ్యేవి); హల్లుతో అంతము కాకూడదు (సంస్కృతము, హిందీ వలె).	మధురము రామనామమ్	మధురము రామనామము
		సంవత్సరం, సంవత్సరమ్	సంవత్సరము
		ప్రణామం, ప్రణామమ్	ప్రణామము
		వ్రాయుము పద్యం	వ్రాయుము పద్యము
		పద్యం హృద్యమ్	పద్యము హృద్యము
		నీకు శుభం కలుగు	నీకు శుభము కలుగు
		చూడు రాం సౌందర్యమున్	చూడు రామసౌందర్యమున్

⁴మీరు వ్రాసిన పద్యాలను మీకు అందుబాటులోనున్న పండితులకు చూపించి లేక అంతర్జాలము (Internet) లోనున్న “మంథనీ పీపుల్ పద్యసాధన గ్రూప్” లాంటి బృందాలలో పెట్టి దోషాలను సరిచేయించుకొంటే చక్కని పద్యాలను త్వరగా వ్రాయగలుగుతారు.

